

A tudományos élet kezdetei kórházunkban

Az Országgyűlés a 2003. évi XCIII. törvényben határozott arról, hogy november 3-át a Magyar Tudomány Ünnepevé nyilvánítja annak emlékére, hogy 1825-ben Széchenyi István ezen a napon ajánlotta fel birtokainak egy éves jövedelmét a Magyar Tudományos Akadémia megalapítására. E jeles nap környékén mi másról is emlékezhetnénk meg, mint a kórházunkban folyó tudományos életéről.

Az orvoslás, a gyakorlat művelése mellett a tudományról is szól, mely jelentheti az új ismeretek közreadását de tágabb értelemben azoknak befogadását, a folyamatos önképzést is. Markusovszky, Fodor, Korányi és társaik már 1883-ban továbbképzéseket szerveztek szűnidei kurzusok formájában. A modern továbbképzések alapjait 1909-ben tették le. Az ismeretek mélyítésének három formája volt lehetséges, a szakirodalom olvasása (ennek lett eredménye az Orvostudomány c. lap), az előadások tartása és hallgatása és a gyakorlati oktatás. Az orvosok gyakorlati továbbképzése az országban decentralizáltan folyt a három egyetemen és 15 vidéki kórházban, köztük a nyíregyházi Erzsébet Közkórházban.

Kórházunk első igazgató főorvosa dr. Kállay Rudolf is vállalta az önképzés fontosságát, melynek érdekében szobájában berendezett egy kis könyvtárat, amit kollégái rendelkezésére bocsátott. 1914-ben megfogalmazódott egy Orvosi Olvasó Kör létrehozásának terve, ahol vitaesteket, betegbemutatókat tartottak és folyóiratokat jártattak.

Kállay utóda Klekner Károly szintén hangoztatta a továbbképzések fontosságát, melynek feltételei az 1929-ben átadott új sebészeti tömbben berendezett

könyvtár- és előadósobával teremtődtek meg. Elfizettek az összes belföldi lapra és a vezető külföldi periodikákat is jártatták. Minden hónap első szerdáján orvosi referátumokat, előadásokat és betegbemutatókat tartottak, melyekre minden orvost szívesen láttak. A kórház lehetővé tette azt is, hogy a megyei és városi orvosi karból érdeklődők két-három hétre részt vegyenek a kórházi gyógyításban úgy, hogy ingyen ellátást és lakást biztosítottak a jelentkezőknek. Ez jól is jött a kórháznak, mert az orvosi kar meglehetősen túlterhelt volt. Az intézet 600 ágyán fekvő betegeket a 6 főorvos mellett csak 12 segéd- vagy alorvos gyógyította, akiknek létszáma csak 1939-ben bővült 17 főre. Egy 1939-es feljegyzésben olvasható, hogy *„a fiatal orvosnemedeknek végsőkéig megfeszített munka mellett nem jutbat ideje az orvosi továbbképzésre sem.”* A tudomány művelésére tehát leginkább a főorvosoknak volt idejük és lehetőségük.

1936-ban a Nyíregyházára került Gerlei Ferenc vette kézbe a tudományos élet irányítását. Minden új, kórházba érkező kiadványt alaposan áttanulmányozott, és felhívta nagyon elfoglalt kollégái figyelmét egy-egy érdekességre. Referáló füzetében a „Gerlei-fóliánsokban” fordításokat készített a fontosabb külföldi cikkekről, és kérés nélkül is tájékoztatta munkatársait az őket érdeklő téma legfrissebb irodalmáról.

Az Erzsébet Közkórház egykori főorvosai közül néhányan, bár idejük nagy részét a gyógyítás kötötte le, publikáltak országos, sőt alkalmanként külföldi lapokban is és előadásokat is tartottak. Közülük is említést érdemel dr. Gerlei Ferenc patológus-, dr. Gaizler Gyula laboratóriumi-, dr. Korom-

pay Klekner Károly sebész-, dr. Oláh Dániel és dr. Spányi Géza bőrgyógyász-, és dr. Sarvay Tivadar belgyógyász főorvos aktív tudományos és ismeretterjesztő tevékenysége. Valamennyien szakterületük érdekességeiről számoltak be a szakmának de terjesztették az egészségügyi ismereteket a laikusok körében is.

Országosan ismertek Oláh főorvos Szabolcs megyében végzett mykológiai vizsgálatait, melyek eredményeit közölte a Népegészségügy és Orvosi Hetilap, de publikált számos külföldi szaklapban is (Dermatologische Wochenschrift, Wiener Klinische Wochenschrift).

Gerlei tanár úr szinte valamennyi korabeli hazai orvosi lapba írt de megjelentek közleményei több német nyelvű periodikában is. Néhány a legrangosabbak közül: pl. Virchows Archiv, Zentralblatt für Chirurgie és -allgemeine Pathologie.

Sarvay Tivadar belgyógyász főorvos több cikket írt az Orvosi Hetilapba.

Korompay Klekner Károly igazgató főorvos és sebész 1938-ban az Orvosok és Gyógyszerészek Lapjában, valamint a Hunek féle 1931-es monográfiában mutatta be a kórház sebészetén folyó munkát.

A legtöbbet a helyi vagy megyei fórumokon adták elő az orvostudomány és kutatásai újdonságait. A száztized legfontosabb ismeretterjesztési fóruma a városban a Bessenyei Kör szabad liceuma volt. Spányi Géza a Kör főtákaraként a mozgalom motorja lett. Ő maga is tartott számos előadást, melyeknek témái is tükrözik nagy műveltségét, széles érdeklődési körét; hiszen beszélt a darwinizmustól, az anya- és csecsemővédelemig, a tuberkulózisról az iskola-egészségügyig, arcismerettől a fürdőzésig sokféle

érdekességről. Nagy művészetbarátként előadott a művészet és orvostudomány kapcsolatáról vagy az orvostudomány ábrázolásáról. Sokoldalúságának bizonyítéka a Dienes István által szerkesztett Szabolcs vármegye című néprajzi monográfiájában napvilágot látott orvostörténeti és etnográfiai tanulmánya is.

A szabad liceum előadója volt Gaizler Gyula is, aki pl. 1924-ben a baktériumokról tartott vetített képes előadást. Az ő nevével találkozhatunk egyébként a Vörös Kereszt Egyesület népszerű orvosi előadássorozatában is (titkára is volt), ahol 1929-ben a vér szervezetben betöltött funkciójáról és biológiai vizsgálódásokról beszélt. Ő is írt cikkeket országos és külföldi lapokba, pl. az Orvosi Hetilapba vagy a Biochemische Zeitschriftbe.

A szabad liceumi előadásokról mindig hírt adott a helyi napilap a Nyírvidék, amely számos esetben közölte az előadások szövegét is. Követve ezzel a Jósá által meghonosított hagyományt, mely szerint a lap rendszeresen jelentetett meg egészségügyi felvilágosító írásokat. Szűkebb szakmai közönségnek készült a szintén helyi kiadású havonta megjelenő Szabolcsi Tanító, a pedagógusok legfontosabb fóruma. Ennek hasábjain is megjelent számos írás orvosaink tollából, akik előadásokkal részt vettek a nyíregyházi tanítói egészségügyi tanfolyamokon is. (pl. Spányi 1934-ben a vérhaj elleni küzdelemről tartott előadást.) Fontos helyi tudományos és irodalmi lap volt a Szabolcsi Szemle, melynek Spányi egy időben szerkesztőségi tagja is volt. E lap hasábjain jelent meg az első Jósáról írt tanulmány Korompay Klekner Károly tollából.

Dr. Kübrner Éva
könyvtárvezető